

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej”

finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Wilno

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

zbiory Cesarskiego Uniwersytetu Wileńskiego: Gabinet mineralogiczny

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Gabinet mineralogiczny Cesarskiego Uniwersytetu Wileńskiego powstał w oparciu o zbiory Szkoły Głównej Litewskiej i gromadzony był na potrzeby wykładów z dziedziny historii naturalnej. W zbiorach znajdowały się przede wszystkim okazy minerałów i rud, także meteorytów, krajowych i zagranicznych. Część okazów została zakupiona, duża liczba stanowiła dary osób prywatnych. W chwili zamknięcia Uniwersytetu kolekcja liczyła ok. 20 000 okazów. Najcenniejsze eksponaty zostały przesłane do Kijowa, Charkowa i Dorpatu, pozostałe zostały rozdysponowane w białoruskim okręgu naukowym.

Daty działalności / zakres czasowy:

1781 utworzenie Gabinetu Mineralogicznego
1803-04-04 podpisanie przez cesarza “Aktu potwierdzenia Uniwersytetu wileńskiego”
1803-05-18 ustawa o powołaniu Uniwersytetu Wileńskiego
1813 decyzja o zakupie kolekcji minerałów Romana Szymonowicza
1832-05-01 zamknięcie Uniwersytetu

Dostępność

Typ relacji instytucji wobec pamięci

Rodzaj pamięci

--

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

--

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ulica/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY		
DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW		
GODZINY OTWARCIA		
DYREKTORZY		
ZARZĄDCA		
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadoptowany)		

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

--

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

Gromadzenie okazów mineralogicznych, stworzenie zbioru pomocnego przy prowadzeniu zajęć dydaktycznych z historii naturalnej i mineralogii.

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

--

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

--

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

Józef Jundziłł 1794-01-06 1877-04-05 botanik, mykolog, wykładowca na Uniwersytecie Wileńskim

Ignacy Jackowski 1797-1847, lekarz, mineralog, wykładowca mineralogii na Uniwersytecie Wileńskim

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

Kalendarium (historia instytucji)

W 1803 r. zbiory zgromadzone w Szkole Głównej Litewskiej przeszły pod zarząd Cesarskiego Uniwersytetu Wileńskiego. Zbory powiększane były przede wszystkim dzięki darom osób prywatnym oraz pracownikom uniwersyteckim. W 1813 r. Uniwersytet rozpoczął rozmowy na temat zakupu cennej kolekcji minerałów Romana Szymonowicza, która ostatecznie trafiła do zbiorów w 1825 r. Na początku lat 20. XIX w. Gabinet uporządkowano, spis okazów wykonał Józef Jundziłł oraz Ignacy Jakowicki, który był autorem spisu katalogowego z 1825 r. i z 1836 r. (w j. rosyjskim). Nowe dary zaczęły zasilać kolekcję systematycznie od 1825 r.

Kolekcja służyła do pogłębiania wiedzy z nauk przyrodniczych studentom oraz wycieczkom, oprowadzanym przez byłego nauczyciela fizyki z Łucka, Dyonizego Jakutowicza, który "przyczynił się do rozpowszechnienia nauk przyrodniczych, wprowadzając z własnej ochoty różnego rodzaju ludzi do gabinetu i tam tłumacząc im znaczenie minerałów itp. bezpłatnie" (Bieliński, 1899-1900, t. I: 153). Po zamknięciu Uniwersytetu najcenniejsze okazy z Gabinetu zostały przesłane do Kijowa, Charkowa i Dorpatu, egzemplarze mniejszej wartości około 10000 szt. pozostawiono do rozporządzenia kuratora okręgu naukowego białoruskiego.

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

1823: 18 541 szt. zbiór do wykładu oryktognozy i geognozy, ułożony pod kierunkiem profesorów S. B. Jundziłła i Fr. Drzewilskiego przez Józefa Jundziłła; 1 283 szt. zbiór ułożony przez prof. Jakowickiego

Dary:

1802: wytwory wulkaniczne 600 szt. wraz z katalogiem, ułożonym przez Hamiltona i drukowanym w języku włoskim (Joachim Chreptowicz); stolik z różnymi minerałami syberyjskimi (gen. Beningsen); część aerolitu, spadłego w Normandii (gen. Kossakowski); rękawiczka amiantowa (gen. Kochowski);

1804: 1755 szt. Minerałów (Michał hr. Walicki, stolnik W. Ks. Lit.);

1824: 300 szt. ze zbioru ciał kopalnych węgierskich (dr Cypner)

1827: 50 szt. minerałów kurlandzkich (prof. Eichwald); 100 szt. okazów, pochodzących z gubernii wołyńskiej (Stefan Zienowicz, nauczyciel liceum wołyńskiego)

1829: 50 szt. cennych minerałów (profesor berlińskiego Uniwersytetu Weiss)

1830: 1000 szt. minerałów i skamieniałości z wyprawy po zachodnich guberniach państwa rosyjskiego aż do brzegów Czarnego morza (prof. Eichwald, Ignacy Jakowicki, Andrzejowski, Małocki, prof. Wojciech Zbożewski z Krzemieńca)

Minerały (Dyonizy Jakutowicz)

Zakupy:

1819: sztuciec do gabinetu mineralogicznego, 35 szt. minerałów, których brakowało w gabinecie, za 20 rubli z Paryża (adjunkt Drzewiński)

1824: zbiór minerałów Romana Szymonowicza (20 000 szt. wszelkiego rodzaju minerałów m.in. z kopalni saskich, czeskich i węgierskich, kolekcja Mohr'a i kolekcja wiedeńskie)

Najważniejsze okazy ze zbiorów: przykłady skał i ciał kopalnych z Kurlandii, z okolic Grodna, Wilna, Wołynia, Podola, Chersonu i Kijowa, meteoryty (aerolity): z Białejcerkwi (1796), z Dynaburga (1820); z okolic wioski Zaborycy przy rzece Słuczy o wadze 6 funtów, (1818); Żelazo meteoryczne, o wadze 193 funtów z Brahiny, majątności hr. Rokickiego; część kamienia meteorycznego z Normandii o wadze 66 funtów (dar generała Korsakowa); ołów czerwony (chromian ołowiu) z Syberyi, dar hr. Walickiego; siarka krystalizowana z Potosi; chryzopraz ze Śląska o wadze 60 funtów, dar hr. Walickiego; onyx szlifowany w kształcie krążka; malachity; granaty, beryle, ametysty, kryształy górne; znaczny zbiór agatów naturalnych i szlifowanych; znaczna ilość feldspatu labradoreskiego, spatów wapiennych i marmurów z różnych miejsc; zbiór złota rodzimego, różnych odmian srebra, miedzi i ołowiu; rodzimy tellur; drogie kamienie; "W tymże gabinecie znajdowały się rzadkości, znaczenia więcej archeologicznego, jak np. z daru Justyna Biesiekierskiego był kamień litograficzny wielkości dłoni z wyciśniętym krzyżem, trzema wklęsłymi dołkami i nieznanym napisem, znaleziony w kopcu, usypanym w XVI wieku. Toporki malachitowe, niewiadomo z pewnością do jakiego wprzód służące użytku, które posłużyły Eustachemu Tyszkiewiczowi do napisania ciekawego studium"

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Strategia pozyskiwania zbiorów

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

1830: "Oto wyciąg z raportu komisji, podający dokładną wiadomość o stanie gabinetu przed jego wywiezieniem z Wilna: "Gabinet mineralogiczny stanowi dwa obszerne zbiory ciał kopalnych. Pierwszy zbiór, służący przy wykładach oryktognozyi i geognozyi, znajduje się w dwóch obszernejszych salach w szafach, ułożony według systematu Wernera. W tym zbiorze znajduje się 2074 numerów a 18.541 sztuk różnych minerałów. Drugi zbiór geograficzno-geognostyczny ciał kopalnych z gubernij zachodnich cesarstwa rosyjskiego, rozłożony w trzech pokojach, również w szafach w takim porządku, w jakim idą gubernie. W zbiorze tym znajduje się 814 numerów a 1283 sztuk«.

Wystawy czasowe

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

Ignacy Jakowicki, *Oryktognozja i Geognozja* (1825), „Opisu systematycznego gabinetu mineralogicznego Uniwersytetu Wileńskiego”, zaopatrzony wstępem historycznym
Jakowicki, Opis systematyczny gabinetu mineralogicznego, Wilno: Gliicksberg. 1836

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

Józef Bieliński, Uniwersytet Wileński (1579-1831), t. I, Kraków: Druk W.L. Anczyca i Sp., 1899-1900
Józef Bieliński, Uniwersytet Wileński (1579-1831), t. II, Kraków: Druk W.L. Anczyca i Sp., 1899-1900
Józef Bieliński, Uniwersytet Wileński (1579-1831), t. III, Kraków: Druk W.L. Anczyca i Sp., 1899-1900
Ludwik Janowski (Tur), Uniwersytet Wileński i jego znaczenie, Lwów: Macierz Polska, 1903

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze / księgi gości

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

Ciekawe cytaty

“Joachim Chreptowicz darował w roku 1802 wytwory wulkaniczne w liczbie 600 egzemplarzy wraz z katalogiem, ułożonym przez Hamiltona i drukowanym w języku włoskim. Jenerał Beningsen ofiarował w tymże roku stolik z różnymi minerałami syberyjskimi. Jenerał Kossakowski w tym samym mniej więcej czasie dał część aerolitu, spadłego w Normandyi; a jenerał Kochowski rękawiczkę amiantową. Wszystkich dotychczasowych ofiarodawców przewyższył Michał hr. Walicki, stolnik W. Ks. Lit., ten bowiem w roku 1804 ofiarował 1755 sztuk minerałów. Doktor Cypner ofiarował w r. 1824 sztuk 300 ze zbioru ciał kopalnych węgierskich. W r. 1829 profesor berlińskiego Uniwersytetu Weiss przysłał 50 sztuk cennych minerałów. Wspomnieć tu także należy o byłym nauczycielu fizyki w Łucku, Dyonizym Jakutowiczu. który jakkolwiek nie wiele minerałów ofiarował, przecież nie mało przyczynił się do rozpowszechnienia nauk przyrodniczych, wprowadzając z własnej ochoty różnego rodzaju ludzi do gabinetu i tam tłumacząc im znaczenie minerałów itp. bezpłatnie 2). W roku 1827 prof. Eichwald ofiarował 50 sztuk minerałów kurlandzkich. Tegoż roku Stefan Zienowicz, nauczyciel liceum wołyńskiego, przysłał 100 sztuk, pochodzących z gubernii wołyńskiej. Do tego zbioru przybyło w roku 1830 przeszło 1000 sztuk minerałów i skamieniałości, zebranych w podróży po zachodnich guberniach państwa rosyjskiego, aż do brzegów Czarnego morza, odbytej przez profesora Eichwalda, któremu wówczas przydani byli za pomocników,

w przedmiocie mineralogii Ignacy Jakowicki, Andrzejowski w przedmiocie botaniki a zoologii magister Małocki. Wiele zebrał wówczas i znakomity profesor Wojciech Zbożewski z Krzemieńca, o czym Eichwald nie wspominał nawet w swym sprawozdaniu.

Dotychczas wyliczaliśmy dary. Oprócz tego zakupił Uniwersytet w r. 1813 zbiór minerałów Romana Szymonowicza. Zbiór ten był to skarb niepospolity, którego z rąk wypuścić nie godziło się. Zawierał około 20000 sztuk wszelkiego rodzaju minerałów, a między nimi było 400 tak wielkiej wartości, że je sam zmarły właściciel ocenił na 19000 z górą rubli. Może to było przesadzone, ale zawsze dowodzi wielkiej wartości tego zbioru. Szymonowicz poświęcił niemal całe życie swoje i całe mienie gromadzeniu tych bogactw. Zbierał je, nieraz nawet i tym sposobem, jak Czacki książki. W kopalniach saskich, czeskich i węgierskich, bratał się z górnikami i od nich tak lub owak dostawał piękne egzemplarze: wreszcie nazywał od różnych osób

w potrzebie zostających, za ładą jaką cenę małe, ale z wyborowych sztuk złożone kolekcje mineralogiczne”

(Bieliński, 1899-1900, t. I: 153-154)

“W dalszym ciągu raportu jest wzmianka, że porównywując powyższe zbiory z opisem systematycznym prof. Jakowickiego, przekonała się komisja, że do gabinetu po ogłoszeniu opisu nic nie przybyło; na tej więc zasadzie opis ten stanowi najlepszą historię gabinetu mineralogicznego w Wilnie. Kiedy najcenniejsze okazy poroszano do Kijowa, Charkowa i Dorpatu, pozostałe egzemplarze mniejszej wartości około 10000 sztuk pozostawiono do rozporządzenia kuratora okręgu naukowego białoruskiego” (Bieliński, 1899-1900, t. I: 156)

“Rektor Śniadecki kołatał do kuratora i ministra o fundusze na bibliotekę i gabinet mineralogiczny. Minister wyjednał u cesarza 60.000 rs. na bibliotekę; a gdy pierwsze pieniądze wpłynęły, energicznie wziął się rektor do roboty i aulę jezuicką obok dzwonnicy przerobił na bibliotekę, a dawniejszą salę biblioteczną na gabinet mineralogiczny”, (Bieliński, 1899-1900, t. III: 63)

UWAGI:

--

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

Aldona Tołysz

Data sporządzenia karty:

--

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

--

METADANE* (wypełnia redaktor/moderator portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA / LICENCJE	